

Предмет дослідження – психологічне забезпечення соціальної підтримки розвитку життєдіяльності жінок у соціотехнічних системах.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити соціально-психологічні особливості формування соціальної підтримки розвитку життєдіяльності жінок у соціотехнічних системах.

Відповідно до мети визначено такі завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку проблеми соціальної підтримки розвитку життєдіяльності людей у соціотехнічних системах.

2. Розкрити зміст та структуру соціальної підтримки розвитку життєдіяльності жінок у соціотехнічних системах.

3. Емпірично дослідити соціально-психологічні особливості формування психологічного забезпечення соціальної підтримки розвитку життєдіяльності жінок у соціотехнічних системах.

4. Розробити й апробувати структурно-функціональну модель, спрямовану на формування психологічного забезпечення соціальної підтримки розвитку життєдіяльності жінок у соціотехнічних системах та оцінити її ефективність.

Теоретико-методологічну основу дослідження становили: теорії особистості та її розвитку (Б. Ананьєв, О. Леонтєв, С. Рубінштейн та ін.); принципи цілісного, системного підходів до вивчення психіки людини в нормі та патології (Б. Ломов, О. Леонтєв, Б. Зейгарник та ін.); теоретичні положення цілісного підходу до вивчення особистості (Н. Завацька, З. Карпенко, В. Роменець, С. Рубінштейн та ін.); наукові підходи до розгляду свідомості особистості (Г. Балл, Л. Виготський, В. Зінченко, О. Леонтєв, С. Максименко, В. Москаленко, В. Скребець, Н. Чепелева); теоретико-методичні засади психологічного забезпечення розвитку соціальних та соціотехнічних систем (Г. Зараковський, О. Шевяков та ін.).

Теоретичне значення дослідження полягатиме в уточненні змісту поняття «психологічне забезпечення соціальної підтримки», суттєвою ознакою якого є те, що в жінок у соціотехнічних системах визначалися власні цілі, позиція та інтереси, здатність задовільно й відповідно до актуального стану їх відстоювати, мати засади формування психологічного забезпечення соціальної підтримки розвитку життєдіяльності.

Практичне значення дослідження полягатиме в тому, що підібраний психодіагностичний матеріал може бути використаний у діяльності практичних психологів, психотерапевтів, як засіб діагностики рівня сформованості психологічного забезпечення соціальної підтримки фахівця у соціотехнічних системах, та з опорою на які забезпечуватиметься організація індивідуальної та групової роботи, спрямованої на адаптацію та формування гармонійного психологічного стану.

1. Шрамко І. А. Соціальна підтримка жінок у період грудного вигодовування. *WayScience : міжнародний електронний науково-практичний журнал*. 2018. № 2. Вип. 12. С.149–161.

2. Шрамко І. А. Соціальна підтримка жінок у період вагітності та після пологів: емпіричні дослідження. *Збірник наукових праць «Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія». 2018. Вип. 17. С.108–113.

Олексій Бочковий

завідувач навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем превентивної діяльності
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ: НОРМА ЧИ ВІДХИЛЕННЯ

Питання гендерної рівності часто піднімаються як надзвичайно актуальні та важливі для сучасного розвитку України як європейської держави. Без сумніву, процес впровадження рівних прав та можливостей жінок та чоловіків у життєдіяльності суспільства – це важ-

ливий аспект існування цивілізованої країни. Важливість вказаного питання підтверджується й тим, що принцип гендерної рівності закріплений в Конституції України. Стаття 3 Конституції закріплює рівність чоловіків та жінок в усіх сферах життя. Окрім даної норми, гендерної рівності торкаються статті 21, 24, 51 Конституції України. Частина третя ст. 24 Конституції України безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї тощо [1].

Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок» гендерна рівність трактується як рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [2].

На виконання та реалізації конституційних принципів, крім законодавчого закріплення на відомчому рівні підтримується дотримання зазначених принципів, розроблюються та впроваджуються відповідні програми, стратегії, інструкції тощо. Зокрема, на виконання та впровадження Національних планів та Державної програми, Міністерством внутрішніх справ України прийнято низку відомчих наказів та проведено масштабну інформаційно-аналітичну та просвітницьку кампанію в середині правоохоронної структури, а саме: розроблено національний план «Жінки, мир, безпека», розбудовано інституційний механізм, створено мережі гендерних радників в апараті МВС України та ЦОВВ, організовано навчальний процес, тренінги та заняття з гендерної обізнаності працівників та впроваджено гендерний аспект у закладах вищої освіти МВС України зі специфічними умовами навчання.

Та дослідивши питання гендерної рівності виявились деякі аспекти, які дозволяють дещо критично подивитись на сутність проблеми та її інтерпретацію у нормативно-правових актах, а основне їх правозастосування.

Зокрема, питання гендеру дещо складніше ніж взаємовідносини чоловіків та жінок. Гендер та взагалі гендеризація суспільства – складне явище, яке включає багато кластерів та відмінностей різних соціальних груп. Наприклад розрізняють гендер «діти» та «пенсіонери», гендер «працюючі», «безробітні», «студенти», «школярі» тощо. При цьому *стать* — лише окремих випадок гендера (*статева гендеризація*), де набір критеріїв гендеризації заданий у трьох розходженнях:

- 1) біологічним *статевим розходженням* (чоловік-жінка-гермафродит),
- 2) *психо-сексуальної орієнтації статі* (гомосексуал—гетеросексуал—бісексуал),
- 3) *культурною орієнтацією статі* (метросексуал—ретросексуал—асексуал)[3].

Виходячи з наведеного, не справедливо у питаннях гендерної рівності говорити лише про чоловіків та жінок, адже вказаний розподіл не враховує статус гермафродитів або інтросекс-осіб. [4]

Разом з тим, навіть у відношенні звичного розподілу людей за ознаками статі на жінок та чоловіків не доцільно говорити про рівність. Адже не варто забувати про факти, які жоден закон чи інструкція не можуть змінити: біологічні та фізіологічні відмінності чоловіків та жінок, а також інших категорій людей. І такі особливості роблять нас усіх нерівними у реалізації тих чи інших можливостей. Нерівність може проявлятися у різних аспектах та вимірах: вага, зріст, інтелектуальні здібності, генетичні особливості тощо. Ми усі є біологічними істотами, а тому деякі процеси у нас передбачені природою і без них ми не будемо людьми у звичному розумінні. Процес статевого дозрівання провокує активну роботу різноманітних залоз та вироблення гормонів у обох статей, що вносить корективи у поведінку.

І враховуючи те, що усі ми нерівні, і це нормально, то потрібно забезпечити компенсацію такої нерівності, та, в окремих випадках, для реалізації прав окремих категорій осіб передбачити таку можливість та не допускати дискримінації.

Але, потрібно враховувати, що у питаннях забезпечення гендерної рівності, як і в усіх інших питаннях щодо запобігання дискримінаційних процесів, потрібно дотримуватись принципу доцільності та достатності для уникнення будь-яких зловживань та маніпуляцій.

Так, непоодинокі випадки, коли деякі особи, як чоловіки так і жінки, «користуючись» своїм статусом зловживають антидискримінаційними заходами для задоволення власних потреб. Наприклад, дівчина подається на конкурс щодо зайняття вакантної посади у державну установу та не проходить тестування щодо знання законодавства, що є обов'язковою вимогою до кандидата. При цьому, така особа звинувачує конкурсну комісію у дискримінації її за статевою ознакою, посилаючись на те, що якби вона була чоловіком, то змогла б виграти конкурс на зайняття вакантної посади. Більше того, трапляються випадки, коли на

службу у поліцію беруть осіб жіночої статі тільки з метою виконання «гендерного показника», знижуючи при цьому якість особового складу та, відповідно, ефективність виконуваних завдань, адже замість краще фізично та нормативно підготовленого за об'єктивними показниками хлопця, вимушені брати дівчину, яка гірше підготовлена не тому, що вона «дівчина», а тому, що вона не готувалась.

Аналізуючи сучасну ситуацію з забезпеченням гендерної рівності в Україні, можна сказати, що жінки мають рівні права з чоловіками практично у всіх сферах та формах життєдіяльності суспільства. Красномовно про це говорить навіть представництво міжнародної конференції, учасниками якої ми є. Серед представниць жіночої статі і міністерки, і депутати, і ректорки, і проректорки та інші кваліфіковані та успішні керівниці, яким вдалося зайняти настільки високі посади виключно за рахунок своїх знань, вмінь та бажання.

При цьому, потрібно враховувати, що у нашому суспільстві ще існують певні пережитки минулого у вигляді стереотипів щодо «жіночих» та «чоловічих» посад чи професій, а також помилковість уявлення, що жінки не здатні бути такими ж успішними чи професійними як чоловіки. Та це твердження, в основному продукують слабкі чоловіки, які бояться конкуренції, адже чудово розуміють, що можуть опинитися на «лаві запасних». Та саме ці стереотипи заважають багатьом реалізувати себе і завдання державної політики у руйнуванні стереотипів та наданні можливостей себе проявити.

І питання не у рівності, адже ми нерівні за своєю суттю, питання у можливості компенсувати нерівність завдяки нормативним приписам.

1. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Сайт Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. URL: <https://dduvs.in.ua/ngp/>

3. Дацюк Сергій. Що таке гендер і гендерна політика? URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2007/06/14/3247208/>

4. Гонченко Тетяна. Третя стаття. Як живеться людині, яка народилася не жінкою і не чоловіком URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/08/28/232869/>

Ольга Головіна

доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ЄДНІСТЬ ЯК ЧИННИК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У сучасних умовах глобального світу та постійних трансформацій світового співтовариства питання міжкультурної комунікації, толерантності, встановлення та підтримання основ паритетних взаємовідносин та єдності стають невід'ємною рисою та умовою розвитку цивілізованого світу. Саме тому формування міжкультурної комунікації з урахуванням етнічних особливостей, мовних та релігійних відмінностей, гендерної ідентичності постає завданням сучасної системи освіти, та вищої освіти зокрема. Викладання навчальних дисциплін, призначених формуванню толерантності у суспільстві, проведення тренінгів з метою формування необхідних практичних навичок та сучасних компетентностей, організація науково-практичних заходів, підготовка, опублікування та розповсюдження відповідних методичних матеріалів – є засобами не тільки реалізації окремих проєктів як складових єдиної системи заходів в межах реалізації міжнародних програм та національних стратегій [2]. Завдання таких заходів – виступати засобами творення системних змін у суспільній свідомості, впливаючи таким чином на суспільне майбутнє та реалізуючи Глобальні цілі («Цілі сталого розвитку»), що проголошені Генеральною асамблеєю ООН у 2015 р. [1].

Толерантність у міжкультурній комунікації є провідною тенденцією сучасного розвитку демократичних суспільств. Така комунікація призводить до партнерського діалогу, трансляції та обміну цінностями, і відповідно, у підсумку – суспільство, у якому забезпечується рівність прав та єдність, оскільки толерантність у суспільстві є ознакою його зрілості